

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Argumentace zvyklostmi v právu

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2013

VI. ročník SVOČ

Autor: Vojtěch Rygl

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla dříve publikována, nebyla vcelku ani částečně obhájena jako práce diplomová či bakalářská a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Praze, dne 14. dubna 2013

.....

Vojtěch Rygl

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
I. Úvod	5
II. Úvod do zvyklostí v českém právu	5
III. Ústavní zvyklosti	8
IV. Obchodní zvyklosti	11
Pojem penále	11
Pozdní placení faktur	12
Doba nutná pro přijetí návrhu smlouvy	13
Způsob určení ceny díla	13
Úvěrová smlouva	14
Sídlo a.s.	14
V. Rekodifikace soukromého práva	14
VI. Závěr	17
Seznam použitých zdrojů	18
Literatura	18
Judikatura	18
Zákony	19
Ostatní	19

Seznam použitých zkratek

ABGB	Allgemeine Burgerliches Gesetzbuch Rakouský všeobecný občanský zákoník
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

I. Úvod

Smyslem této práce je provést průzkum zvyklostí v českém právu. Vzhledem k omezenému prostoru, nelze provést komplexní analýzu tohoto pojmu za použití plného vědeckého instrumentária. Klademe si za cíl poskytnout vhled do současné argumentační a aplikační praxe zvyklostí v právu tak, jak ji vymodeloval český právní diskurs.

Zcela záměrně pomíjíme zvyklosti hojně používané v právu mezinárodního obchodu. Struktura práce sleduje hierarchii našeho právního řádu. Tudíž přednost dostanou ústavní zvyklosti před zvyklostmi obchodními, poté bude následovat rozbor zvyklostí podle nové úpravy soukromého práva. Tato rekodifikace totiž zásadním způsobem nabourá zažitou koncepci vnímání právních zvyklostí.

Rozebrány budou nejdůležitější funkce zvyklostí, a to především funkce interpretační a aplikační, tedy možná role právní zvyklosti jako pramene práva.

Má vůbec soudce uznávat zvyklosti? A pokud ano, má mít taková zvyklost přednost před právními předpisy? Kde leží zásadní odlišnosti mezi právním obyčejem, právní praxí, zvyklostmi občanského života a právě zvyklostmi? Odpověď na tyto otázky bude možné vynést jen a pouze po důkladném rozboru právních předpisů, judikatury a doktríny.

II. Úvod do zvyklostí v českém právu

Zvyklosti¹ mají v různých právních kulturách, potažmo právních řádech, různý význam i obsah. Některé právní řády považují zvyklosti za pramen práva², zatímco v českém právním prostředí zatím převažuje mínění, že se o formální pramen práva nejedná.³ Je tedy nanejvýš vhodné rozebrat argumenty, které český právní diskurs na základě výkladu právních předpisů a judikatury vedou k takovýmto závěrům. Zajímavé též bude podívat se, kterak se změní situace po rekodifikaci soukromého práva.

Právní obyčej, kvůli své rigiditě,⁴ pozbyl s příchodem všeobecného zákoníku občanského roku 1811 na důležitosti. K významu obyčejového práva na kontinentě by se dalo poznamenat: „*Obecně se uznává, že malý nebo žádný, a že to, nač se současná literatura jako*

---

¹ Též „usance“.

² Finsko, kapitola 1, oddíl 11 finského procesního řádu.

³ Gerloch, Aleš, *Teorie práva*, 2004, Plzeň, s. 73; Knapp, Viktor, *Teorie Práva*, Praha 1995, s. 66; Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, 2009, s. 29.

⁴ Velmi pěkně to shrnul Karel Eliáš „*Právní obyčej je instituce těžkopádná, nepružná, v překotně se vyvíjející postmoderní době je nemožné, aby se dlouhodobým užíváním konstituoval, stejně jako je nemožné, aby při individualistické mentalitě a stupni vzdělání dnešní české společnosti vzniklo o takové normě chování všeobecné přesvědčení, že se jedná o závazné právní pravidlo.*“ Eliáš, Karel: *Česká juristická postmoderna a rekodifikace soukromého práva*, Bulletin advokacie 6-7/2003, s. 46.

na právní obyčeje odvolává, pravidelně žádné obyčeje v přesném (teoretickém) slova smyslu nejsou a že se jedná o produkt judikatury, resp. soudcovské tvorby práva.“⁵

Naopak zvyklosti se v českém právním řádu udržely a s příchodem rekodifikace soukromého práva se s nimi budeme setkávat mnohem častěji, než tomu bylo doposud.⁶

Je poměrně těžké v českém právním prostoru najít obecnější pojednání o právních zvyklostech. Dostupná literatura se zabývá především obchodními zvyklostmi a to, jak v oblasti tuzemského obchodního práva⁷, tak v rovině práva mezinárodního obchodu.⁸ V judikatuře⁹ pak najdeme širší pojednání o ústavních zvyklostech. Pokud je nám ale známo, nikdo se nezabývá vznikem a genezí zvyklostí, stejně jako důkladnou analýzou toho, proč v současném právním diskursu převažuje názor, že není možné zvyklosti považovat za pramen práva.

Možná je to proto, že jistým znakem naší právní kultury je: „*velmi restriktivní pohled na koncepci pramenů práva a z toho vyvozovaný dogmatický zjednodušený závěr o sféře přípustných právních argumentů a o relevantním zacházení s nimi.*“¹⁰ Toto potvrzuje výše zmíněný závěr nepovažovat zvyklosti za pramen práva.¹¹ Takový přístup je možný a efektivní v situacích, které mohou být považovány za jednoduché.¹² Otázkou je, jaké případy mohou být považovány za jednoduché a zda nakonec není lepší použít plné instrumentárium pro každou situaci, protože některé otázky jsou jednoduché jen zdánlivě.¹³ V mezních případech, kdy nám obecně uznávané formální právní prameny neposkytují dostatečně jasné vodítko k řešení případu, formalistický přístup k právu přímo ohrožuje spravedlnostní element, v konečném

⁵ Eliáš, Karel: *Česká juristická postmoderna a rekodifikace soukromého práva*, Bulletin advokacie 6-7/2003, s. 46.

⁶ Havel, Bohumil: *Nový obchodní zákon a doktrína*, Právní rozhledy 5/2003, s. 233.

⁷ Štenglová, Plíva, Tomsa a kol, *Obchodní zákoník. Komentář*, 10 vyd, Praha : C. H. Beck, 2010, s. 6; Marek, Žvácková, *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*, 2008, ASPI, Praha, 1.vydání.

⁸ Vašínová, Petra: *Zvyklosti v mezinárodním obchodu*, Brno, 2009.

⁹ Především Pl.ÚS 14/01 ze dne 20. 6. 2001 a Pl.ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997.

¹⁰ Kühn, Zdeněk: *Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003*, Právní rozhledy 4/2004, s. 123.

¹¹ Kühn, Zdeněk: *Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003*, Právní rozhledy 4/2004, s. 123. Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol: *Občanský zákoník I, II, 2. vydání*, 2009, s. 29.

¹² „*Teze, podle níž je soudce vázán zákonem, se často vykládá tak, že soudce je vázán toliko zákonem. To ovšem znamená, že ve složitých případech a dokonce i v některých jednoduchých případech, kde právník nevystačí pouze s triviálním sylogismem, mu doktrína neposkytuje jakékoliv další argumenty, kterými by se měl při rozhodování řídit. Nejde jen o problém estetiky soudcovské argumentace, jak by se snad mohlo zdát. Podporuje to představu intelektuálně zjednodušeného světa ideologie vázané aplikace práva, podle níž jsou argumenty buď závazné, nebo závazné nejsou – a proto jsou automaticky pro právní argumentaci irelevantní.*“ Kühn, Zdeněk: *Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003*, Právní rozhledy 4/2004, s. 123.; Schauer, Frederick, *Thinking like a lawyer: a new introduction to legal reasoning*, Harvard Univ Pr, 2009. s 20-22.

¹³ Schauer, Frederick, *Easy Cases*, 58 S. Cal. L. Rev. 636 (1985).

důsledku i právní jistotu, která má být naopak takovým přístupem k právu chráněna.¹⁴ V konečném důsledku rozumné použití všech dostupných argumentů nevede k destrukci právního řádu, ale naopak k posílení jeho racionality.¹⁵

Zvyklosti jsou v právu důležité hned z několika důvodů. Hrají důležitou roli při zaplňování bílých míst právních map.¹⁶ Především odvětvové zvyklosti totiž reagují mnohem citlivěji na odlišnosti v jednotlivých oborech, které by nebylo vhodné ani účelné regulovat přímo právními předpisy. Jedním z důvodů této nevhodnosti je rigidita právních předpisů oproti flexibilitě zvyklostí. Z tohoto důvodu se také nejčastěji setkáme s obchodními zvyklostmi, právě proto, že zatímco právo je v lidské společnosti statickým pojivem zajišťujícím její kontinuitu, obchod jako součást ekonomického chování člověka, je prvkem dynamickým.¹⁷ Obyčejné právní instrumentarium nedokáže dostatečně agilně reagovat na neustálé výkyvy, které jsou způsobené především inovačním potenciálem a provázáním celého systému s nejdynamičtějším systémem na světě - globální ekonomikou.

Někteří autoři považují zvyklosti za zásadní element v chápání pojmu poctivosti a důvěry.¹⁸ Tento objektivní princip se v různém jazykovém vyjádření vyskytuje v několika oblastech našeho právního řádu.¹⁹ Při pohledu na obecný význam tohoto pojmu vidíme, že zahrnuje čestnost, poctivost, otevřenost, věrnost a spoleh na druhou stranu.²⁰

---

¹⁴ „Formalistický pohled na právo je nezbytným pro zachování právní jistoty a právního státu, zatímco neformalistický pohled (nahlížející na právo v širším aspektu, překračujícím toliko právní systém, jak byl vymezen klasickou pozitivistickou doktrínou) je vysoce žádoucí pro aplikaci práva ve složitých případech,32 čímž zajišťuje skutečnou „vládu práva“ v právním státu, který zdaleka nepozůstává jen z formalistických koncepcí.“³³; „Jiným aspektem ideologie vázané aplikace práva je velmi restriktivní pohled na koncepci pramenů práva a z toho vyvozovaný dogmatický zjednodušený závěr o sféře přípustných právních argumentů a o relevantním zacházení s nimi.“⁵⁸ Zjednodušený pohled na právo tak vede i ke zjednodušenému pohledu na prameny práva a na právně relevantní argumenty, který dominuje v českém právním myšlení. Základní tezí tohoto zjednodušeného pohledu je jednoduchá dichotomie: „závazný právní argument vs. právní argument nezávazný“, nepřipouštějící jemnější a komplexnější konstrukce, které by tuto domnělou dichotomii změnily v kontinuum.“⁵⁹ Kühn, Zdeněk: Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003, Právní rozhledy 4/2004, s. 123.

¹⁵ Kühn, Zdeněk: Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003, Právní rozhledy 4/2004, s. 123.

¹⁶ „Námítka, že pojmy jako „jednání“ (zde ve smyslu obchodních rozhovorů) jsou neurčitě, a závazek tudíž není platně založen, neobstojí, neboť v obchodních vztazích je možné obsah pojmů dovodit zejména z obchodních zvyklostí12 nebo tzv. odvětvových obchodních zvyklostí.“ Polčák, Radim: Sponsalia pro futuro v obchodních vztazích, Právní rozhledy 2/2003, s. 83.

¹⁷ Max Webber, *Economy and Society*, Berkeley University Press, s. 333-334.

¹⁸ „Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek : poctivými zvyklostmi (autorský zákon), poctivými obchodními zvyklostmi (obchodní zákoník či známkový zákon) anebo zásadami poctivého obchodního styku (opět obchodní zákoník).“ Telec, Ivo: Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek, Právní rozhledy 1/2011, s. 1.

¹⁹ Telec, Ivo: Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek, Právní rozhledy 1/2011, s. 1.

²⁰ Telec, Ivo: Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek, Právní rozhledy 1/2011, s. 1.

III. Ústavní zvyklosti

Co se ústavních zvyklostí týče, nejvíce pozornosti se jim dostalo ve dvou nálezech Ústavního soudu. První²¹ z nich se zabýval suspensivním vetem prezidenta republiky v souvislosti s počítáním lhůt dle čl. 50 odst. 1. Ústavy a druhý²² se věnoval sporu o kontrasignaci prezidenta republiky při jmenování guvernéra a viceguvernéra ČNB.

K významu zvyklostí pro ústavní právo se Ústavní soud vyjádřil poměrně zřetelně: *„Moderní demokratická psaná ústava... nemůže fungovat mimo minimálního hodnotového a institucionálního konsenzu. Pro oblast práva z toho plyne závěr, že pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklosti.“*²³

Druhý zmíněný nálezn se obsáhle věnuje rozboru právních zvyklostí a jejich významu pro český ústavní systém. Plénum Ústavního soudu zde dovedilo existenci ústavní zvyklosti ve smyslu práva prezidenta jmenovat člena Bankovní rady bez kontrasignace dle článku 62 Ústavy²⁴. Jako nosný argument pro existenci zvyklosti označilo plénum Ústavního soudu nikoli naplnění formálních náležitostí ústavní zvyklosti,²⁵ ale především časové hledisko, tedy téměř osm let trvající praxi ústavních orgánů zachovávající jmenování guvernéra a viceguvernéra ČNB ve výlučné pravomoci prezidenta republiky.

Za pozornost stojí vyjádření Ústavního soudu k významu ústavních zvyklostí: *„Je známo, že ústavní zvyklosti, konvence, mají v ústavním státě velký význam právě tím, že komponují ústavu do funkčního celku a zaplňují prostor mezi strohým vyjádřením ústavních principů a institucí a variabilitou ústavních situací. V demokratickém právním státě je sotva představitelné, aby interpretace ústavy a jí odpovídající ústavní zvyklosti, respektované a nenapadené po celou dobu od vzniku Ústavy, byly účelovou dezinterpretací ústavy zpochybněny a s nimi i celá dosavadní praxe včetně řady rozhodnutí, jež nebyla dosud nikdy napadena.“*²⁶

Nelze pominout ani dvě odlišná stanoviska. První²⁷ se více než na časové hledisko ústavních zvyklostí soustředí na formální konstitutivní znaky. Citujíc první nálezn²⁸ Ústavního

---

²¹ Pl.ÚS 33/97.

²² Pl.ÚS 14/01.

²³ Pl.ÚS 14/01, s. 8.

²⁴ „Prezident republiky, písm. k) jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.“ Čl. 62 Ústavy.

²⁵ Pl.ÚS 14/01, s. 7.

²⁶ Pl.ÚS 14/01, s. 7.

²⁷ Odlišné stanovisko soudců JUDr. Pavla Holländera a JUDr. Vladimíra Jurky k odůvodnění nálezu ve věci návrhu předsedy vlády a vlády ve sporu o rozsah kompetencí státních orgánů, vedené pod sp. zn. Pl. ÚS 14/2001.

soudu, který tuto problematiku řešil, soudci Holländer a Jurka vyšli z toho, že: „...vznik ústavních zvyklostí *praeter constitutionem* je pravidelnou a přirozenou součástí fungování demokratických ústavních systémů v rámci evropské kontinentální právní kultury, tedy v kontextu tradice psaných ústav a psaného práva.“²⁹ Kritéria pro tvorbu ústavní zvyklosti považují za analogická s podmínkami nutnými pro tvorbu právního obyčeje.³⁰ Obecnými znaky tedy budou subjektivní prvek v podobě přesvědčení o právní závaznosti takové zvyklosti a objektivní prvek, tedy dlouhodobé konzistentní akceptace takové zvyklosti skrz praxi. Obecné přesvědčení doložili z předpisů nižší právní síly, konkrétně z novely zákona o České národní bance, která zachovávala kompetenci prezidenta republiky jmenovat a odvolávat guvernéra a viceguvernéra ČNB, tentokrát však na návrh vlády.³¹ Tudíž zde byla patrná jasná vůle vlády jako navrhovatele změnit danou ústavní zvyklost. Stejnou vůli vyjevil i Parlament České republiky, když tento zákon drtivou většinou přijal.³² Dalším argumentem byla neexistence jakéhokoli sporu s vládou v případě předchozích jmenování.³³

Co se týče objektivního elementu konstituujícího právní obyčej, který je dle soudců Jurky a Holländera analogicky použitelný i pro ústavní zvyklost, tj. dlouhodobé akceptace takovéto zvyklosti, zde panuje shoda s plenární většinou, tedy akceptace důležitosti časového hlediska a nadto i frekvence, se kterou byla tato pravomoc prezidenta republiky vykonávána.

Tedy i soudci Holländer s Jurkou se domnívají, že se: „...od nabytí účinnosti Ústavy v ústavní praxi vyvinula ústavní zvyklost *praeter constitutionem* jmenování guvernéra a viceguvernéřů České národní banky prezidentem republiky bez kontrasignace předsedou vlády, případně jím pověřeným ministrem. Změnu tohoto ústavního stavu, dle našeho názoru, lze dosáhnout již toliko rozhodnutím ústavodárce, tj. novelou Ústavy.“³⁴

---

²⁸ Pl.ÚS 33/97.

²⁹ Pl.ÚS 33/97, s. 12.

³⁰ Pl.ÚS 14/01, s. 12.

³¹ § 6 předmětné novely o ČNB: „(1) Bankovní rada je sedmičlenná. Jejími členy jsou guvernéř České národní banky, 2 viceguvernéři České národní banky a další 4 členové bankovní rady České národní banky,(2) Guvernéra, viceguvernéry a ostatní členy jmenuje a odvolává prezident republiky.(3) Guvernéra, viceguvernéry a ostatní členy bankovní rady navrhuje vláda“ zákon č. 442/2000 Sb.

³² „Intenzita obecného přesvědčení o intenci zavedení jmenování guvernéra a viceguvernéřů České národní banky prezidentem republiky na návrh vlády přitom dosáhla míry konsensu, vyžadovaného Ústavou pro přijetí ústavního zákona. Pro přijetí uvedené novely se totiž v hlasování Poslanecké sněmovny, konaném dne 7. prosince 2000, po vrácení předlohy prezidentem republiky, ze 169 přítomných vyslovilo 122 poslanců, tj. ve smyslu čl. 39 odst. 4 Ústavy více než tři pětiny všech poslanců, jinými slovy většina, vyžadovaná Ústavou pro přijetí ústavního zákona.“ Pl.ÚS 14/01, s. 13.

³³ Pl.ÚS 14/01, s. 12.

³⁴ Pl.ÚS 14/01, s. 14.

Třetí pohled na problematiku ústavních zvyklostí nabídl další společné odlišné stanovisko toho nálezu.³⁵ Zde soudci používají termín ústavního obyčeje i ústavní zvyklosti, takže se zdá, že jsou tyto pojmy v jejich argumentaci vzájemně zaměnitelné.³⁶ Materiální kritéria pro poznání takového ústavního obyčeje zachovávají ale stejná.

Co se týče všeobecného uznání, stanovují soudci jako kritéria praxe dlouhodobost, jednotnost a nepřetržitost.³⁷ V tomto případě však neshledali, že by vzniku ústavní zvyklosti svědčila právě dlouhodobost, protože už v raných obdobích platnosti Ústavy byli jmenováni dva viceguvernéři s výslovným poukazem na kontrasignované jmenování dle čl. 63 odst. 2 Ústavy.³⁸

Proti argumentaci zbytku pléna, které na podporu tvorby ústavní zvyklosti použilo i některé výroky členů vlády a sněmovny, říkají: „*Obyčejotvorný význam symbolů či výroků je obecně omezený a neměla by se jim přiřkládat důležitost, jež by byla srovnatelná s důležitostí chování bezprostředně souvisejících se jmenovacími akty, což ovšem odůvodnění nálezu přesto činí.*“³⁹

Stejně tak i soudci V. Güttler, M. Holeček, I. Janů, Z. Kessler a J. Malenovský neshledali naplněn ani subjektivní prvek, tedy přesvědčení o právní závaznosti této zvyklosti, především kvůli tomu, že se ústavní orgány neřídí touto domnělou zvyklostí právě v případě, kdy je pro ně nevýhodná.⁴⁰

Přesto v tomto společném odlišném stanovisku, jdou soudci v přiřazení významu ústavní zvyklosti ještě dále než jejich kolegové: „...*ústavní obyčej (zvyklost) může být normou ústavního práva způsobitou derogovat zásadně kterékoli psané ústavní pravidlo. Kvantita a kvalita praxe, jež má vést ke vzniku obyčeje contra constitutionem ovšem musí být podstatně vyšší než objem a kvalita praxe vedoucí ke vzniku obyčeje praeter constitutionem, neboť obyčejotvorná praxe nevstupuje do právně indiferentního prostoru jako koncentrovaný výraz*

---

³⁵ Společné odlišné stanovisko soudců V. Güttlera, M. Holečka, I. Janů, Z. Kesslera a J. Malenovského k výroku nálezu ve věci Pl. ÚS 14/01.

³⁶ Pl.ÚS 14/01s. s.16.

³⁷ „*Sporné je již to, zda za pouhých osm let od r. 1993 lze hypoteticky konstatovat vznik takové zvyklosti, která je schopna derogovat příkaz psané ústavy, jež je považována za pramen práva mimořádné stability a jejíž změny jsou spojeny se zvlášť náročnými podmínkami. Ústavní zvyklost krystalizuje v chování zainteresovaných ústavních orgánů. Vlastnost jednotnosti a děledobosti praxe je třeba interpretovat tak, že danou zvyklost vytváří ústavní orgány nezávisle na tom, jak se jejich konkrétní složení v čase mění. Naopak, relevanci zvyklosti poněkud snižuje, pokud se na jejím údajném vzniku podílel jen ústavní orgán v nezměněném složení, a to navíc orgán monokratický, jak je tomu v daném případě na straně prezidenta republiky.*“ Pl.ÚS 14/01s.16.

³⁸ Jmenovací listina z 12. 2. 1993, čj. 988/93.

³⁹ Pl. ÚS 14/07, s.16.

⁴⁰ Pl. ÚS 14/07, s. 17.

*obecně dovoleného chování, což je případ praxe praeter constitutionem, nýbrž musí překonat pocit závaznosti ústavně platného příkazu kontrasignace.*⁴¹

IV. Obchodní zvyklosti

Zvyklosti to v našem právním řádu nemají jednoduché: „...i u nás se praxe poněmáhu vyvine tak, že rozhodující roli pro konstrukci toho, co je a co není obchodní obyčej, převezme judikatura.“⁴² I tak můžeme v oblasti obchodního práva vyjít z několika zákonných ustanovení, která nám dávají lepší představu o tom, jak by se obchodní zvyklost mohla utvořit, jaký význam obchodním zvyklostem přiřadit a jak je následně aplikovat.

O ustálené obchodní praxi, která může nabýt formy obchodní zvyklosti, se mluví především v ustanovení § 1 odst. 2 a § 264 obchodního zákoníku.⁴³ Autoři komentáře k příslušným ustanovením se domnívají, že: „Zvláštností obchodního zákoníku je to, že jako pramen práva připouští obchodní zvyklosti. Jejich použití při řešení konkrétní otázky přichází v úvahu jen podpůrně k obchodnímu zákoníku a občanskoprávním předpisům. Jde o tzv. mezery v zákoně, kdy uvedené předpisy určitou otázku neřeší. Obecně tedy nemají obchodní zvyklosti přednost před psaným právem. Mohou ji však získat na základě výslovného ustanovení smlouvy za podmínky, že zvyklosti nejsou v rozporu s kogentními ustanoveními obchodního zákoníku (§ 264 odst. 2 ObchZ).“⁴⁴ Stejně tak nedávají zvyklostem v právu přednost ani před použitím analogie.⁴⁵ Následující případy mají ilustrovat, jak obchodní zvyklosti fungují v praxi.

Pojem penále

Učebnicovým příkladem fungování obchodní zvyklosti je pojem penále v obchodní praxi. Český právní řád tento pojem nezná, ale dle judikatury⁴⁶ je evidentní, že je používán ve

---

⁴¹ Pl. ÚS 14/07, s. 16.

⁴² Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 64.

⁴³ Znění předmětných ustanovení ObchZ: „§ 1(2) Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad na kterých spočívá tento zákon. § 264 1) Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem. (2) Obchodní zvyklosti, ke kterým se má přihlížet podle smlouvy, se použijí před těmi ustanoveními tohoto zákona, jež nemají donucující povahu.“

⁴⁴ Štenglová, Plíva, Tomsa a kol, *Obchodní zákoník. Komentář*, 10 vyd., Praha : C. H. Beck, 2010, s. 4.

⁴⁵ Štenglová, Plíva, Tomsa a kol, *Obchodní zákoník. Komentář*, 10 vyd., Praha : C. H. Beck, 2010, s. 5.

⁴⁶ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893, Nejvyšší soud, 32 Cdo 2199/2009, OR 9/2010, str. 281.

smyslu smluvní pokuty. Naopak judikatura vyvrátila tendenci považovat penále za úmluvu o úrocích z prodlení.⁴⁷

Zajímavé je, jak se soud dobral toho, že se zde vyvinula obchodní zvyklost. Nejdříve se zabýval tím, že nelze pod pojem penále podřadit smluvní pokutu bez řádného dokazování obchodní praxe. Kdyby však soud došel k závěru, že vyloží pojem jen na základě jeho chápání obchodní praxe, musel by splnit kriteria § 266 odst. ObchZ.⁴⁸

Nejvyšší soud odvolacímu soudu vytknul, že založil svoji argumentaci pouze na úvaze, že: „*pojmem penále se vždy rozuměla smluvní pokuta, aniž toto své tvrzení o cokoli opřel.*“⁴⁹ Stěžovatelka v dovolání namítala, že odvolací soud nepřihlédl k praxi mezi stranami a provedl hodnocení jejich obchodních vztahů příliš formálním způsobem.⁵⁰

Nejvyšší soud se ve své argumentaci nechtěl spolehnout pouze na kreaci obchodní zvyklosti, nýbrž postavil svoji argumentaci na interpretaci sporných ujednání dle pravidel pro projevy vůle zakotvených v § 266 ObchZ. Tudíž nelze problematiku pojmu penále uspokojivě judikatorně vyřešit pro všechny případy.⁵¹

Pozdní placení faktur

Jádrem tohoto sporu bylo, zda lze za obchodní zvyklost považovat obchodní praxi v rámci určitého odvětví spočívající v opožděném placení kupních cen, neúčtování a nevymáhání úroků z prodlení.

„*Při dokazování bylo zjištěno, že pro část zdravotnických zařízení platí, že: „splatnost faktur ve zdravotnictví dosahuje běžně tří až šesti měsíců po dodání zboží a služeb, přičemž nejsou ojedinělé případy splatnosti tuto lhůtu překračující.*“⁵² Některé z nich se potom vzdávají práva účtovat úroky z prodlení a nežádat majetkové sankce za prodlení s úhradou za dodané zboží, zatímco druhá část naopak trvá na řádném splnění platebních povinností. Tato praxe byla udržována alespoň v regionu Jihomoravského kraje.⁵³

Soud v tomto rozhodnutí řekl k obchodním zvyklostem následující: „*Obchodní zvyklosti lze vyložit jako ustálenou obchodní praxi (pravidla), která je dodržována účastníky obchodních vztahů a může mít různý dosah. Některá pravidla jsou uplatňována všeobecně v*

⁴⁷ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.

⁴⁸ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.

⁴⁹ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.

⁵⁰ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.

⁵¹ Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.

⁵² Nejvyšší soud, 32 Cdo 4932/2009, SR 9/2011, str. 334.

⁵³ Nejvyšší soud, 32 Cdo 4932/2009, SR 9/2011, str. 334.

*obchodě, jiná jen v některém obchodním odvětví. Další zvyklosti se mohou vztahovat jen k určitému druhu obchodů či k určitému druhu zboží (díla) nebo mohou být omezeny jen na určitou územní oblast. I když obchodní zvyklosti regulují chování subjektů práva, neuplatňují svoji regulativní schopnost samy, ale na základě příslušných ustanovení právních předpisů. Nejsou samy o sobě právní normou ani pramenem práva a právního významu nabývají jen na základě a v rámci právní normy obsažené v právním předpisu.*⁵⁴

Dále vyloučil konstituci obchodní odvětvové zvyklosti v případě porušování subjektivních či objektivních práv a povinností a to díky tomu, že je taková praxe v rozporu se zákonnou či smluvní úpravou na základě § 264 odst. 1 ObchZ.⁵⁵ Zde by šlo namítnout, že rozumný výklad § 264 odst. 1 toliko způsobuje, že se k takové obchodní zvyklosti v konkrétním případě nepřihlédne. Neimplikuje ale samotnou neexistenci obchodní zvyklosti. To by bylo obzvláště relevantní, pokud by se změnila zákonná či smluvní úprava a došlo by k odpadnutí překážky použití takové zvyklosti.

Doba nutná pro přijetí návrhu smlouvy

Jak už bylo řečeno, zvyklosti nám pomáhají zaplňovat bílá místa na právní mapě. Pěkným příkladem je judikát Ústavního soudu, který se zabývá přiměřeností lhůty pro přijetí návrhu smlouvy. Jedním z rozhodujících kritérií pro zjištění, co je ještě přijatelná lhůta v rámci § 43c odst. 1. ObčZ, mohou být právě obchodní zvyklosti.⁵⁶ Zajímavé je, že Ústavní soud v tomto případě připouští uplatnění obchodní praxe, která v sobě nese větší dynamičnost a nestálost než obchodní zvyklost.⁵⁷

Způsob určení ceny díla

Obchodní zvyklosti usnadňují proces kontraktace a doplňují smluvní či zákonnou úpravu obchodního práva. Především jejich použitím dle § 264 odst. 2, tedy přímým smluvním odkazem na určitou obchodní zvyklost, nám zajišťuje, že k nim bude přihlédnuto před dispozitivní úpravou obchodního zákoníku.⁵⁸

---

⁵⁴ Nejvyšší soud, 32 Cdo 4932/2009, SR 9/2011, str. 334.

⁵⁵ Nejvyšší soud, 32 Cdo 4932/2009, SR 9/2011, str. 334.

⁵⁶ „Obecně lze říci, že kupř. v obchodním styku bude zapotřebí vzít dále do úvahy obchodní zvyklosti či praxi, kterou si strany mezi sebou vytvořily; s ohledem na princip profesionality v obchodě je nutno rovněž usuzovat, že přiměřená doba ve smyslu citovaného ustanovení bude podstatně kratší než v občanskoprávních vztazích.“ Ústavní soud, I. ÚS 49/08, 206/2009 USn.č. 206.

⁵⁷ Vašínová, Petra: *Zvyklosti v mezinárodním obchodu*, Brno, 2009, s.12-14.

⁵⁸ Štenglová, Plíva, Tomsa a kol, *Obchodní zákoník. Komentář*, 10 vyd, Praha : C. H. Beck, 2010, s. 905.

Úvěrová smlouva

Zajímavé je, že jednou ze zvyklostí, na kterou můžeme narazit na finančních trzích, je počítání roku jako 360 dní pro účely výpočtu úrokové míry.⁵⁹ Důvody jsou samozřejmě zřetelné: každý měsíc má potom 30 dní a vyhneme se zaokrouhlování, které právě při počítání úrokové míry může způsobit nepříjemnosti.⁶⁰

Sídlo a.s.

Na následujícím příkladu je velmi dobře vidět, kterak se obchodní zvyklost může transformovat do obecně závazného právního předpisu. Před novelou obchodního zákoníku⁶¹ existovala obchodní zvyklost, že většina společností má své statutární sídlo tam, kde skutečně sídlí.⁶² Tato všeobecná obchodní zvyklost se následně dostala skrze zmiňovanou novelu do obchodního zákoníku. To je jedna ze situací, kdy na legislativce tlačí síla fakticity.⁶³

V. Rekodifikace soukromého práva

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva v České republice dochází k zásadnímu posunu ve vnímání právních zvyklostí. Metodologické základy rekodifikace by se dle jejich autorů daly shrnout do tří základních koncepčních frází: integrace, konvence a diskontinuita.⁶⁴ „*Soukromé právo - a právě v této disciplíně je to neobyčejně důležité - není uchopováno skrze instituty, ale exegezí slov zákona, což je metoda k poznání práva nejméně spolehlivá, posouvající formální (přesné, logické, systematické) právnícké myšlení k bezduchému formalismu, který se vyčerpává sám sebou.*“⁶⁵

Zásadní změnou oproti současné kodifikaci je uznání právních zvyklostí za pramen práva.⁶⁶ To si samozřejmě vysloužilo kritiku ze strany odpůrců rekodifikace.⁶⁷ Kritika však

⁵⁹ Marek, Karel: *Smlouva o úvěru*, Bulletin advokacie 11-12/2005, s. 29.

⁶⁰ Horgren, Harrison, Oliver: *Financial & Managerial Accounting*, 2012, s. 420.

⁶¹ „(3) Sídlem právnické osoby a místem podnikání fyzické osoby je adresa zapsaná jako její sídlo nebo místo podnikání v obchodním rejstříku nebo v jiné zákonem upravené evidenci. Adresou se rozumí název obce (části obce), poštovní směrovací číslo, číslo popisné, popřípadě název ulice nebo náměstí. Podnikatel je povinen zapisovat do obchodního rejstříku své skutečné sídlo nebo místo podnikání. Sídlem organizační složky podniku (§ 7) se rozumí adresa jejího umístění. Sídlo právnické osoby může být v bytě pouze v případě, že to umožňuje povaha předmětu podnikání. Skutečným sídlem je adresa místa, z něhož je právnická osoba svým statutárním orgánem řízena.“ § 2 Zákon č. 370/2000 Sb; Čl. 1.

⁶² Eliáš, Karel: *Několik poznámek k právní úpravě sídla akciových společností*, Ad Notam 2/1999, s. 29.

⁶³ Knapp, V, *Teorie Práva*, Praha 1995, s..

⁶⁴ Eliáš, Karel: *Česká juristická postmoderna a rekodifikace soukromého práva*, Bulletin advokacie 6-7/2003, s. 46.

⁶⁵ Eliáš, Karel: *Česká juristická postmoderna a rekodifikace soukromého práva*, Bulletin advokacie 6-7/2003, s. 46.

⁶⁶ „(1) Občanský zákoník upravuje osobní stav osob, (2) Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon,“ §9 NOZ.

spíše směřovala k hanění obyčejového práva, o kterém ale nový občanský zákoník vůbec nepojednává. Naopak dikce ustanovení § 10 nového občanského zákoníku aplikaci obyčeje jako pramene práva vylučuje a navazuje tak na tradici založenou AGBG.⁶⁸

Pramenem občanského práva jsou zákon, zásady uznané jako přirozené zásady právní a zvyklosti, pokud se jich zákon dovolává výslovně.⁶⁹ V ostatních případech mohou sloužit jen jako interpretační pomůcka.⁷⁰

V případech výše uvedených není pochyb, že se s právními zvyklosti budeme setkávat mnohem častěji. Množství ustanovení, ve kterých se nový občanský zákoník dovolává zvyklostí je neporovnatelně vyšší v porovnání se současnou kodifikací občanského práva.

V obecné části se jedná o ustanovení týkající se režimu soukromých práv a povinností majetkové a osobní povahy⁷¹, nákladů pohřbu⁷², při pochybnostech, zda se jedná o zastupitelnou či nezastupitelnou věc⁷³, či o příslušenství věci⁷⁴. Dále napomáhají při výkladu právního jednání⁷⁵, v právním styku mezi podnikateli⁷⁶, při určování obvyklé denní doby pro výkon povinnosti⁷⁷, a u běhu promlčecí lhůty u promlčení pohledávky⁷⁸.

V části druhé, tedy v oblasti rodinného práva, jsou zvyklosti součástí ustanovení, které se použije při chodu rodinného společenství⁷⁹.

V rámci části třetí nového občanského zákoníku, tedy sekci pojednávající o absolutních majetkových právech, byl odkaz na zvyklosti implementován do ustanovení o určování přípustné vzdálenosti stromu od společné hranice pozemku⁸⁰, o určení doby

---

⁶⁷ Pelikánová, Irena: *Kodifikace soukromého práva, zejména ve vztahu k úpravě obchodních vztahů*, Bulletin advokacie, 2003, č. 3, s. 49.

⁶⁸ Důvodová zpráva k NOZ, s.617.

⁶⁹ §9 odst. 2. NOZ; O zajímavý výčet možných pramenů dle nové rekonstrukce se pokusil Bohumil Havel, „jedná se období §10 odst. v NOZ pro nový komercialistický kodex: §1 (1) Tento zákon se vztahuje na všechny právní případy, které jsou obsaženy v jeho slovech a v jejich výkladu.(2) Jestliže nelze právní případ posoudit podle ustanovení tohoto zákona, posoudí se podle výslovné úpravy obecného práva občanského. Nelze-li jej ani takto posoudit či zůstane-li i poté pochybný, posoudí se přednostně podle obchodních zvyklostí.“ Havel, Bohumil: Nový obchodní zákon a doktrína, Právní rozhledy 5/2003, s. 233.

⁷⁰ Důvodová zpráva k NOZ, s.617.

⁷¹ § 9 odst. 2, NOZ.

⁷² V tomto případě jde o místní zvyklost, § 114 odst. 9, NOZ.

⁷³ § 499 NOZ.

⁷⁴ § 511 NOZ.

⁷⁵ § 545 NOZ.

⁷⁶ Zde se jedná o obecnou a odvětvovou zvyklost, § 558 odst. 2, NOZ.

⁷⁷ § 602 NOZ.

⁷⁸ § 627 NOZ.

⁷⁹ § 707 NOZ.

⁸⁰ Jedná se o místní zvyklost, §1017 odst. 1, NOZ.

pastvy⁸¹, při posuzování toho, co zahrnuje služebnost⁸², při rozdělení nákladů a zisků mezi beneficiary při správě svěřenectví⁸³.

Část čtvrtá nového občanského zákoníku, zabývající se relativními majetkovými právy, se spoléhá na zvyklosti při výkladu pojmu neodvolatelné nabídky⁸⁴, při stanovení výše úplaty ze smlouvy⁸⁵, při odchýlení se od smluv uzavíraných adhezním způsobem mezi podnikateli⁸⁶ a při vyjasňování času plnění⁸⁷, Zvyklosti jsou dále součástí úpravy kupní smlouvy, konkrétně načasování splnění závazku⁸⁸, dále také vyjádření souhlasu s licenční smlouvou bez vyrozumění navrhovatele⁸⁹, v situaci, kdy je posuzováno, zda uschovateli náleží odměna z vykonání úschovy⁹⁰, při určení povinnosti skladovatele uskladněnou věc pojistit⁹¹, při nápravě vad zájezdu ze strany pořadatele⁹², při určování povinnosti zhotovitele být vázán příkazy objednatele⁹³, při určování obsahu práv výměnkáře⁹⁴ a nakonec při určování podílu tichého společníka na zisku či ztrátě podnikatele⁹⁵.

Dalším pojmem, který nová kodifikace používá, jsou „zvyklosti občanského života.“⁹⁶ Toto sousloví není českému právnímu řádu nové, když i dosavadní judikatura s tímto pojmem poměrně často operuje.⁹⁷ Dle autorů nové kodifikace má tento pojem především interpretační

---

⁸¹ Jedná se místní zvyklost, § 1281 NOZ.

⁸² Jedná se o místní zvyklost, § 1258 NOZ.

⁸³ § 1403 NOZ.

⁸⁴ § 1736 NOZ

⁸⁵ § 1792 odst. 1, NOZ.

⁸⁶ § 1801 NOZ.

⁸⁷ § 1959 NOZ.

⁸⁸ § 2079 odst. 2 NOZ.

⁸⁹ § 2373 odst. 2 NOZ.

⁹⁰ § 2406 NOZ.

⁹¹ § 2421 NOZ.

⁹² § 2537 odst. 1 NOZ.

⁹³ § 2592 NOZ.

⁹⁴ § 2707 odst. 1, NOZ.

⁹⁵ § 2751 odst. 1, NOZ.

⁹⁶ „(1) Nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.(2) Není-li takové ustanovení, posoudí se právní případ podle principů spravedlnosti a zásad, na nichž spočívá tento zákon, tak, aby se dospělo se zřetelem k zvyklostem soukromého života a s přihlédnutím k stavu právní nauky i ustálené rozhodovací praxi k dobrému uspořádání práv a povinností.“ § 10 NOZ; též v § 32, § 2900, § 2901 a § 2961 NOZ.

⁹⁷ Bohatá je především judikatura Ústavního soudu týkající se pronájmu bytu, konkrétně výše nájemného: Ústavní soud, I. ÚS 489/05.80/2006 USn., Ústavní soud IV. ÚS 111/06, 102/2006 USn., Ústavní soud, Pl. ÚS 20/05, 47/2006 USn.

povahu a použije se tehdy, pokud nelze užít zákonnou úpravu ani analogii.⁹⁸ Dají se tedy považovat za *ultima ratio* občanskoprávní kodifikace.⁹⁹

VI. Závěr

Jak jsme si tedy ukázali, judikatura se spíše zdráhá zvyklostem přiřadit ve svém rozhodování většího významu. Velkým úkolem pro budoucí judikaturu bude především určit kritéria, která povedou ke konzistentní praxi identifikování zvyklostí. Přestože již současná česká právní praxe rozpoznává zvyklosti v právu, je třeba podotknout, že například z judikatury není patrné, že by bylo prováděno dostatečné dokazování jejich existence a jejich následné odlišení od všech podobných pojmů, které ale nejsou právně závazné (neustálená praxe stran) anebo se z našeho práva již vytratily (právní obyčej). Holé konstatování existence či neexistence zvyklosti nemůže vést ke spravedlivým závěrům. Tento soud se nemůže prosadit právě proto, že existence zvyklosti je otázkou faktickou, nikoli právní, a nelze ji tedy usuzovat na základě znalosti právního řádu.

Za právní otázku lze považovat jen způsob jejich aplikace. Ta je poměrně přesvědčivě řešena pro oblast obchodního práva v platné úpravě, přesto české soudy nejsou ve způsobu jejich aplikace zcela jednotné. Přestože se právní předpisy v oblasti ústavního práva o zvyklostech nezmiňují, Ústavnímu soudu posloužily jako důležitý prvek při zaplňování právních mezer.

S příchodem nového občanského zákoníku již nebude možné ignorovat zvyklosti pro oblast soukromého práva. To nepochybně vytvoří větší tlak na doktrínu a judikaturu, aby se tímto tématem více zabývala. Současný stav naší právní nauky nebude stačit, neboť selhává právě v tom nezákladnějším – identifikaci zvyklosti.

---

⁹⁸ Eliáš, Karel: *Prvních sto jedna*, Právní rozhledy 10/2001, s. 1, viz § 10 Odst. 1 NOZ.

⁹⁹ Havel, Bohumil: *Nový obchodní zákon a doktrína*, Právní rozhledy 5/2003, s. 233; Důvodová zpráva k NOZ, s. 618.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- Eliáš, Karel: *Česká juristická postmoderna a rekonstrukce soukromého práva*, Bulletin advokacie 6-7/2003.....5, 6, 14
- Eliáš, Karel: *Několik poznámek k právní úpravě sídla akciových společností*, Ad Notam 2/1999.....14
- Eliáš, Karel: *Prvních sto jedna*, Právní rozhledy 10/2001, s. 1, viz § 10 Odst. 1 NOZ.....17
- Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.....11
- Gerloch, Aleš, *Teorie práva*, 2004, Plzeň.....5
- Horgren, Harrison, Oliver: *Financial & Managerial Accounting*, 2012.....14
- Havel, Bohumil: *Nový obchodní zákon a doktrína*, Právní rozhledy 5/2003.....6, 15, 17.
- Knapp, Viktor, *Teorie Práva*, Praha 1995.....5, 14
- Kühn, Zdeněk: *Význam proměny soudcovské ideologie aplikace práva ve světle ústavní judikatury let 1993–2003*, Právní rozhledy 4/2004.....6, 7
- Max Webber, *Economy and Society*, Berkeley University Press, s. 333-334.....7
- Pelikánová, Irena: *Kodifikace soukromého práva, zejména ve vztahu k úpravě obchodních vztahů*, Bulletin advokacie, 2003, č. 3.....15
- Polčák, Radim: *Sponsalia pro futuro v obchodních vztazích*, Právní rozhledy 2/2003.....7
- Schauer, Frederick, *Easy Cases*, 58 S. Cal. L. Rev. 636 (1985).....6
- Schauer, Frederick, *Thinking like a lawyer: a new introduction to legal reasoning*, Harvard Univ Pr, 2009.....6
- Spáčil, Škárová, Hulmák a kol: *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, 2009.....5
- Štenglová, Plíva, Tomsa a kol, *Obchodní zákoník. Komentář*, 10 vyd, Praha : C. H. Beck, 2010.....6, 11, 13
- Telec, Ivo: *Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek*, Právní rozhledy 1/2011.....7
- Vašinová, Petra: *Zvyklosti v mezinárodním obchodu*, Brno, 2009.....8, 13

Judikatura

- Pl.ÚS 14/01 ze dne 20. 6. 2001..... 6, 8, 9, 10
- Pl.ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997.....6, 8, 9, 10
- Ústavní soud, I. ÚS 49/08, 206/2009 USn.č. 206.....13

Ústavní soud, I. ÚS 489/05.80/2006 USn.....	16
Ústavní soud IV. ÚS 111/06, 102/2006 USn.....	16
Ústavní soud, Pl. ÚS 20/05, 47/2006 USn.....	16
Nejvyšší soud, 32 Cdo 2892/2008, PR 24/2009, str. 893.....	11, 12
Nejvyšší soud, 32 Cdo 2199/2009, OR 9/2010, str. 281.....	11
Nejvyšší soud, 32 Cdo 4932/2009, SR 9/2011, str. 334.....	12, 13

Zákony

Zákon č. 442/2000 Sb.....	9
Zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů.....	11
Zákon č. 370/2000 Sb.....	14
Zákon číslo 89/2012 Sb.....	14, 15, 16

Ostatní

Jmenovací listina z 12. 2. 1993, čj. 988/93.....	10
Důvodová zpráva k NOZ.....	15